

יהדות במרחק נגיעה

Category: שמות, תרומה

כיצד פעלו יעקב ויוסף כדי לחזק את האמונה הכמעט בלתי אפשרית שהגאולה ממצרים בוא תבוא, ומהם הסימנים שהשכינה שורה בישראל?

ארזים של אמונה

בפרשת תרומה אנו לומדים על הציווי של "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". הקב"ה מבקש מאת בני ישראל שיבנו לו בית שעל ידו הוא יוכל לשכון בתוכם. התורה מיד מפרטת מה הם החומרים שבאמצעותם יבנו את המשכן: "וזאת התרומה אשר תקחו מאתם זהב וכסף ונחושת". התורה ממשיכה ומונה עוד כמה דברים עד שהיא מגיעה ל"עצי שיטים" שמהם צריך ליצור את קרשי המשכן.

שואל רש"י: "ומאין היו להם במדבר?", מהיכן הם השיגו עצים באמצע המדבר? מילא החומרים האחרים ליצירת המשכן אינם מהווים בעיה משום שזהב וכסף הם נטלו איתם ממצרים, אבל מהיכן ימצאו עצים לקרשי המשכן? הלא במדבר לא גדלים עצים!?

רש"י משיב דבר מעניין מאד: "יעקב אבינו צפה ברוח הקודש שעתידים ישראל לבנות משכן במדבר והביא ארזים למצרים ונטעם, וציוה לבניו ליטלם עמהם כשיצאו ממצרים" (שמות כה, ה).

כאשר יעקב אבינו עזב את ארץ ישראל וירד למצרים כדי לפגוש את יוסף בנו, הוא כבר ידע ברוח הקודש שיום יבוא ועם ישראל יבנה בית מקדש לה' והם יזדקקו לשם כך לעצי שיטים. ולכן, חרף כל ה'מהומה' שהייתה כאשר הוא ירד למצרים יחד עם כל משפחתו הגדולה, שבעים נפש, בכל זאת הוא זכר לקחת עמו עצי ארז, ובשעה שהוא התיישב במצרים הוא נטע אותם וציווה לילדיו שהם יצוו לילדיהם לכרות את העצים הללו כאשר הם יצאו ממצרים ולקחת אותם עמם כדי שיוכלו לבנות באמצעותם את המשכן בבוא העת.

שואל הרבי (שיחת ש"פ משפטים תשמ"ז כרך ב עמוד 547): לשם מה היה יעקב צריך להטריח את בניו לסחוב ארזים ממצרים, שהם משא כבד ביותר. אמנם הם הלכו במדבר ושם לא גדלים עצים, אך הם שהו ליד מקומות מיושבים ובקלות רבה היה באפשרותם לשלוח שליחים לאותם מקומות ולרכוש עצים עבור המשכן.

הרי כך היה בדיוק כאשר היו צריכים אתרוגים. במדבר כידוע לא גדלים אתרוגים וכאשר הקב"ה צוה על עם ישראל "ולקחתם לכם פרי עץ הדר", הם שלחו שליחים לקלבריה והביאו משם אתרוגים. וכך ממש הם יכלו לעשות לגבי עצי שיטים. ומדוע אם כן היה צורך להטריח יהודים בסחיבת עצים!?

ובפרט שיהודים הם לא כאלה 'שלעפערס' מוצלחים? זה סובל מכאבי גב, והשני חלוש מידי והשלישי חי על כדורים ותרופות וכו' וכו'. ומדוע בנוסף לכל הפעקלאך שכל אחד נדרש לסחוב עמו היה עליהם עוד להעמיס קורות עץ כבדים כדי לבנות את המשכן?!

מסביר הרבי שיעקב אבינו ידע שיבוא יום והמצב במצרים יחמיר. עם ישראל יסבול צרות קשות והם יהפכו לעם של עבדים, ובנוסף לכך תצא גזרה של "כל הבן הילוד היאורה תשליכוהו" והם יתחילו להתייאש מהגאולה. הם אמנם שמעו לפני שנים רבות שיום אחד הם יצאו ממצרים, אבל בפועל לנגד עיניהם המצב רק הלך והחמיר.

ילד יהודי ישאל את אביו, אתה מספר לי השכם והערב סיפורים על כך שנצא ממצרים, אבל אני כבר לא בטוח שזה מציאותי, אולי מישהו פשוט המציא את זה כדי להפיח בנו תקווה ועידוד. במקום להתווכח עם הילד, אביו יוליך אותו לאותו יער של ארזים שיעקב אבינו נטע בשעתו לשם מטרה אחת ויחידה: הוא ידע שיבוא יום וניגאל ממצרים ואז נצטרך עצים כדי לבנות משכן לה'.

יעקב אבינו רצה שיהיה משהו גשמי שאפשר לראות אותו, לגעת בו ולהריח אותו שהוא יסמל וימחיש לעם ישראל את הגאולה העתידה, שהם ידעו שזה דבר אמיתי ומציאותי. לשם הנחמה הזאת שווה להטריח כמה חסידים לסחוב עצים למדבר.

יוסף לא נוטש

וזה לא היה הסימן היחיד. בפרשת ויחי מסופר על יעקב אבינו שלפני פטירתו הוא ציווה על יוסף שיוציא אותו ממצרים ויקבור אותו בארץ ישראל במערת המכפלה. יוסף הצדיק עצמו לעומת זאת, טרם פטירתו, בחר להיקבר במצרים והוא קרא לאחיו ואמר להם שרק בשעה שהם יצאו ממצרים ייקחו את הארון שלו איתם.

טבעו של עולם, שבכל הקשור לנושא של קבורה וכדומה האדם עושה בדרך כלל מה שהוריו עשו. ואילו כאן יוסף נהג אחרת מאביו, הוא בחר להישאר במצרים ורק כשעם ישראל יצא ממצרים הם ייקחו אותו עמם.

אומר הרבי (שיחת ש"פ ויחי תשמ"ז כרך ב עמ' 253) שיוסף נהג כך בדיוק מאותה סיבה שיעקב אביו נטע את הארזים במצרים. יוסף ידע שאם הוא יבקש להיקבר בארץ ישראל וישאיר את עם ישראל מאחוריו? הם יחושו בודדים וגלמודים. יעקב איננו איתם וכעת גם יוסף עוזב אותם לאנחות והם נשארים לבד בגלות מצרים.

לפיכך בחר יוסף להישאר קבור במצרים כדי שבני ישראל יחושו שהוא נמצא אתם בגלותם, הרועה נשאר ליד צאן מרעיתו בגלות הקשה. העובדה הזאת שימשה להם הוכחה ברורה וחותרת שיום יבוא והם יצאו מגלות מצרים. יוסף היה כל כך בטוח בגאולה שתבוא שהוא בחר להישאר במצרים והורה לעם ישראל שיוציאו אותו יחד עמם אל הגאולה.

על פי שניים יקום

וכאן אנחנו שמים לב לתופעה מעניינת. אבותינו במצרים לא הסתפקו בסימן אחד על הגאולה, אלא הציבו שתי הוכחות שונות, גם נטיעת הארזים של יעקב וגם ארונו של יוסף.

התורה קובעת כי "על פי שנים עדים יקום דבר", כדי שדבר מסוים יהיה בטוח ומוצק צריך דווקא שני עדים. כך גם בסימני כשרות, התורה קובעת כי יש צורך בשני סימני כשרות לבהמה טהורה (מעלה גרה ומפריס פרסה) כי סימן אחד אינו מספיק. וכך גם בסימני כשרות של דגים (סנפיר וקשקשת).

וזה נכון גם לגבי המשכן. אחד הניסים שהיו במשכן היה "נר תמיד". בכל בית כנסת יש נר תמיד ☞ זה בא מהמשכן. במנורה של בית המקדש היו שבעה נרות. ששה דלקו במשך הלילה וביום כבו, אולם הנר המערבי דלק "מערב עד ערב" בדרך נס, וזו הייתה הוכחה ו"עדות לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל". האש בערה בנס כל הלילה וכל היום כדי שכל אחד יוכל לראות בגלוי ובמוחש את השכינה.

וגם כאן במקרה הזה, הקב"ה לא הסתפק בהוכחה אחת שהאש דולקת באורח נס, אלא הייתה אש נוספת במקדש שהייתה דולקת בדרך נס, והיא האש ש"על המזבח לא תכבה". המזבח עמד בחצר המשכן ללא שום כיסוי מלמעלה והאש תמיד בערה על המזבח בדרך נס. עד כדי כך שכשהיו מפרקים את המשכן היו צריכים לכסות את האש עם מכסה של מתכת כי אחרת היא הייתה שורפת כל דבר שהיה בא איתה במגע.

שוב מצאנו שני עדים שהשכינה שורה בישראל.

המסר עבורנו הוא דיבורים לבד לא מספיקים, כדי להעביר לדור הבא את המסורת אנו צריכים לעשות דברים ממשיים שהילדים יוכלו למשש אותם. זה לא מספיק לספר שסבתא היתה מדליקה נרות שבת אלא צריך להוציא את פמוטי השבת מהויטרנה ולהדליק בהם את נרות השבת. יהדות שנוגעים בה וממשישים אותה ומריחים אותה תעבור לדור הבא.